

Dr.Öğr. Üyesi Pelin Akbulut ALIYEV,
Hasan Kalyoncu Üniversitesi
Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü

ORTAK DEĞERLER, ORTAK HEDEFLER: Dostluktan stratejik müttefikliğe Türkiye-Azerbaycan ilişkileri

Türkiye ile Azerbaycan arasındaki ilişkiler, tarih boyunca süregelen güçlü bağlarla şekillenmiştir. Sadece coğrafi yakınlık değil, aynı zamanda dil, kültür ve tarih gibi derin ortak değerler bu iki ülkeyi birbirine bağlamaktadır. Her iki ülke, Türk dili ve kültürü etrafında birleşen milletler olarak, tarih boyunca birbirlerine destek olmuş ve ortak hedefler doğrultusunda hareket etmiştir.

Birçok Azerbaycan Türkü, 20. Yüzyılın ilk topyekûn savaşı olan Birinci Dünya Savaşı sırasında Çanakkale Cephesi'nde Osmanlı ordusu saflarında savaşmıştır. Savaşın ağır yükü altında ezilen Anadolu halkına hayırsever cemiyetler aracılığıyla yardımlar gönderilmiştir. Mart 1918'de Ermeni kuvvetlerince Bakü'de yapılan katliamlar karşısında ise bu sefer Osmanlı yöntemi tarafından Nuri Paşa komutasındaki Kafkas İslam Ordusu bölgeye gön-

derilerek Azerbaycan halkına destek verilmiştir. Gerek Çanakkale Şehitliği gerekse Bakü'de bulunan Şehitler Hiyabanı, bu iki devleti birbirine sıkı sıkı bağlayan sembollerdir. Birlik ve beraberliğin bir başka sembolü olarak, 2023 yılında Çanakkale Savaşları esnasında şehit olan Azerbaycanlı askerler anısına "Azerbaycan Anıtı" inşa edilmiştir.¹

Dil, kültür ve gelenekler bakımından Türkiye ile Azerbaycan arasında güçlü bir bağ bulunmaktadır. İki halk, müzikten edebiyata birçok alanda ortak kültürel unsurlara sahiptir. Bu tür ortak değerler, halkların birbirine olan bağlılıklarını ve kardeşlik duygularını pekiştirmektedir.

Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nden (SSCB) 1991 yılında bağımsızlığını ilan eden Azerbaycan'ı tanıyan ilk ülke Türkiye olmuştur. Bu diplomatik adım,

iki egemen ve bağımsız devlet arasındaki ilişkilerin resmi olarak başlangıcını temsil etmektedir. Türkiye ile Azerbaycan arasındaki diplomatik ilişkiler, 14 Ocak 1992 tarihinde tesis edilmiştir. Diplomatik ve siyasi alanda sıkı bir iş birliği içinde olan iki ülke, bölgesel güvenlik, ekonomik kalkınma ve enerji projeleri gibi konularda ortak hedefler doğrultusunda hareket etmektedir. 16 Ağustos 2010 tarihinde Bakü'de iki devlet arasında imzalanan Stratejik Ortaklık ve Karşılıklı Yardım Anlaşması bu birlikteliğin bir nişanesi olmuştur. Böylece

dostluk ve kardeşlikle gelişen Türkiye-Azerbaycan ilişkileri, müttefiklik temelinde güçlenmeye devam etmektedir.

Enerji, iki ülke arasındaki en önemli iş birliği alanlarından birisidir. Azerbaycan'ın sahip olduğu zengin enerji kaynakları, Türkiye için stratejik bir öneme sahiptir. Stratejik Ortaklık ve Karşılıklı Yardım Anlaşması'nda da tarafların enerji güvenliğinin temin edilmesi ve ekonomilerinin güçlendirilmesi amacıyla topraklarından geçen enerji projelerinin sürmesi için gerekli tedbirlerin hayata geçirilmesi ve bu yöndeki iş birliklerinin artırılması konusunda anlaşmaya varılmıştır.² İki ülke arasında enerji alanındaki iş birlikleri, Türkiye'nin enerji güvenliği açısından kritik rol oynamaktadır. Türkiye ise Azerbaycan için enerji pazarında güvenilir bir ticari ortak olarak öne çıkmaktadır. Bu durum, her iki ülkenin enerji stratejilerini güçlendirmekte ve bölgesel istikrara katkı sağlamaktadır.

Öte yandan iki ülke, askeri eğitim, tatbikatlar ve ortak savunma projeleri ile güvenlik alanında da güçlü bir müttefiklik ilişkisi geliştirmektedir. Bu iş birliği hem bölgesel güvenliği artırmakta hem de iki ülkenin askeri kapasitelerini güçlendirmektedir. Azerbaycan'ın 2020 yılında Karabağ Savaşı'nda elde ettiği başarıda, Türkiye'nin sağladığı politik ve manevi destek de önemli bir rol oynamıştır. Karabağ şehitlerinin yaşadığı şehirlerin/köylerin girişlerinde yer alan şehit portrelerinin yanında ve şehitlerin evlerinin girişinde Azerbaycan bayraklarının yanında Türk bayraklarının asılması bu desteğin Azerbaycan toplumu nezdinde de çok kıymetli olduğunu göstermiştir.

15 Haziran 2021 tarihinde "Azerbaycan Cumhuriyeti ile Türkiye Cumhuriyeti arasında müttefiklik ilişkileri hakkında Şuşa Beyannamesi" ile iki devlet arasındaki ilişkinin stratejik müttefiklik düzeyi daha da güçlenmiştir. Beyanname'de iki devlet de önemli konularda, uluslararası ve bölgesel kuruluşlarda birbirlerini destekleyeceklerini taahhüt etmişlerdir. Bunun yanında başta savunma sanayi teknolojileri olmak üzere pek çok alanda ilişkilerin daha da güçlendirilmesine karar verilmiştir. Beyanname'de ayrıca "taraflardan herhangi birinin kanaatine göre onun bağımsızlığına, egemenliğine, toprak bütünlüğüne, uluslararası düzeyde tanınmış sınırlarının dokunulmazlığına veya güvenliğine karşı üçüncü bir devlet veya devletler tehdit veya saldırı gerçekleştirildiğinde ortak istişareler yapılacak, saldırının önlenmesi amacıyla BM Şartı'nın amaç ve ilkelerine uygun girişimlerde bulunulacaktır". Karşılıklı bu taahhüt, sadece iki ülkenin güvenliğini artırmakla

Kafkas İslam Ordusu Kardeşlik Anıtı - Bakü

kalmayıp, aynı zamanda bölgesel barış ve istikrar için de kritik bir önem taşımaktadır.

Türkiye-Azerbaycan ilişkilerinin en önemli unsurlarından biri de kültürel ve insanlar arası ilişkilerdir. Her iki ülke, öğrenci değişim programları, kültürel etkinlikler ve sanat faaliyetleri gibi birçok alanda iş birliği yapmaktadır. Kamu diplomasisi faaliyetleri iki halkın dostluk bağlarını güçlendirmekte, kardeşlik duygularını pekiştirmekte, ortak değerlerin yaşatılmasına katkı sağlamaktadır. 23 Eylül'de Bakü'de açılan Türkiye-Azerbaycan

şahsi aracına yüklediği eşyaları depremzedelere göndermek isteyen Server Beşirli, Türkiye ile dayanışmanın da simgesi haline gelmiştir.⁴ Azerbaycan'dan Türkiye'ye yapılan yardımlar sadece afet dönemi ile sınırlı kalmamıştır. Kahramanmaraş'ta bulunan ve deprem sırasında büyük bir yıkıma uğrayan Azerbaycan Mahallesi'nin yeniden inşası yine Azerbaycan tarafından üstlenilmiştir. Azerbaycan Hükümeti desteğiyle Haydar Aliyev İlkokulunun açılışı bir başka önemli adım olmuştur.⁵

Gelecekte, Türkiye ve Azerbaycan arasındaki ilişkilerin daha da güçlenmesi beklenmektedir. Hem siyasi hem de ekonomik alanda atılacak adımlar, iki ülkenin uluslararası alandaki konumunu daha da pekiştirecektir. Ortak projelerin geliştirilmesi, enerji iş birlikleri ve kültürel etkileşimler, Türkiye ve Azerbaycan'ı sadece komşu değil, aynı zamanda stratejik müttefikler haline getirecektir.

Azerbaycan anıtı - Çanakkale Azerbaycan Şehitlerinin anısına

Üniversitesi'nin de ilişkilere farklı boyut kazandırması beklenmektedir. Türkiye'den üç araştırma üniversitesi (İstanbul Teknik Üniversitesi, Ortadoğu Teknik Üniversitesi ve Hacettepe Üniversitesi) en iyi oldukları alanlarla ilgili programlarını bu üniversitede açarak bu programların akademik sorumluluğu üstlenecekler.

6 Şubat 2023 tarihinde yaşanan Kahramanmaraş merkezli yıkıcı depremlerin ardından Azerbaycan yardım eli uzatan devletlerden olmuştur. Azerbaycan'dan gelen ekip, Türkiye'ye ilk ulaşan ve en son terk eden yabancı ekip olmuştur.³ Bu dönemde

Ayrıca, Türkiye-Azerbaycan ilişkilerinin güçlenmesi, bölgesel istikrar ve barış için de önemli bir zemin hazırlamaktadır. İki ülkenin birlikte hareket etmesi, bölgedeki diğer ülkelerle olan ilişkilerini de olumlu yönde etkileyecek ve bölgesel

Kahramanmaraş'ta kurulan Azerbaycan Mahallesi

sorunların çözümünde etkili bir rol oynamalarına yardımcı olacaktır. Azerbaycan ve Türkiye arasında gerçekleştirilen ortak projeler, sadece iki ülkeye değil, bölgesel barış ve istikrara da katkı sağlamaktadır.

Sonuç olarak, Türkiye-Azerbaycan ilişkileri, dostluk, kardeşlik ve müttefiklik temelinde gelişmiş ve her iki ülkenin de ulusal çıkarlarına hizmet eden bir yapıya dönüşmüştür. Tarihsel kökleri, kültürel bağları ve stratejik iş birliği ile bu iki ülke, bölgesel ve uluslararası alanda önemli bir güç unsuru olmayı sürdürmektedir. Bu ilişki, her iki ülkenin gelecekte de birlikte büyümesini ve gelişmesini sağlayacak temel bir unsurdur. Azerbaycan'ın diğer bölgelerini Nahçıvan'la, dolayısıyla Türkiye ile birleştirecek olan Zengezur Koridoru'nun hem iki devlet hem de bölge için yeni fırsatlar yaratması beklenmektedir. 🌸

KAYNAKLAR

1. Burak Akay, Çanakkale Savaşları'nda şehit olan Azerbaycanlı askerler anısına yapılan anıt açıldı. Anadolu Ajansı, 18.03.2023. <https://www.aa.com.tr/tr/gundem/canakkale-savaslarinda-sehit-olan-azerbaycanli-askerler-anisina-yapilan-anit-acildi/2849594>
2. Türkiye Cumhuriyeti ile Azerbaycan Cumhuriyeti Arasında Stratejik Ortaklık ve Karşılıklı Yardım Anlaşması. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/05/20110528M1-30-1.pdf>
3. Ruslan Rehimov, Türkiye'ye ilk ulaşan ve en son terk eden yabancı ekip Azerbaycan ekibi. Anadolu Ajansı. 06.02.2024. <https://www.aa.com.tr/tr/6-subat-depremlerinin-birinci-yili/turkiyeye-ilk-ulasan-ve-en-son-terk-eden-yabanci-ekip-azerbaycan-ekibi/3127945>
4. Ruslan Rehimov, Azerbaycanlı Server Beşirli, Türkiye ile dayanışmanın simgesi haline geldi. Anadolu Ajansı, 13.02.2024. <https://www.aa.com.tr/tr/asrin-felaketi/azerbaycanli-server-besirli-turkiye-ile-dayanismanin-simgesi-haline-geldi/3133231#:~:text=Azerbaycan%20halki%20ve%20devleti%2C%20depremin,35%20yaşındaki%20Server%20Beşirli%20olmuştur.>
5. Sinan Doruk, Bakan Tekin: Bu eğitim öğretim yılında bazı yenilikleri hayata geçirdik. Anadolu Ajansı, 11.09.2024. <https://www.aa.com.tr/tr/gundem/bakan-tek-in-bu-egitim-ogretim-yilinda-bazi-yenilikleri-hayata-gecirdik/3327809>